

DEN GRØNLANDSKE LANDSKASSES VIRKSOMHED I.

Af regnskabschef *Preben Linde*

Den grønlandske landskasse i sin nuværende skikkelse påbegyndte sin virksomhed den 1. oktober 1951. Som bekendt er det en meget benyttet fremgangsmåde i opbygningstider at opstille en såkaldt 5-års plan, idet bl. a. de fortsatte prisstigninger sætter en grænse for, hvor meget der kan opnås i et enkelt år. Der må arbejdes på længere sigt, og udviklingen kan først med sikkerhed bedømmes, når den betragtes over et længere åremål. Den grønlandske landskasse har endnu ikke i enkeltheder udarbejdet en sådan 5-års plan, men da virksomheden netop nu har stået på i 5 år, findes det naturligt at foretage en vurdering af, hvilke resultater der er opnået i denne periode.

Den lov, som er grundlaget for, hvad der i dag sker for landskassens regning, er en af de love, der fulgte i den store Grønlandskommissions spor, nemlig lov nr. 272 af 27. maj 1950 om de offentlige grønlandske kasser. Ved denne lov skete der en forenkling af disse. Tidligere omfattede de offentlige grønlandske kasser både kommunekasser, sysselmæssige kasser, landskasser samt Grønlands fællesfond, men ved den nye lovs ikrafttræden forsvandt Grønlands fællesfond, de to landskasser blev til een, og de 66 kommunekasser og de 13 sysselmæssige kasser blev til 16 kommunekasser. Hensigten hermed var foruden en forenkling af de gældende bestemmelser at skabe større enheder med større beføjelser og udvidede opgaver at varetage.

De indtægtskilder, de gamle kasser havde, indhandlingsafgift, 2 pct. afgift af de i Grønland udbetalte lønninger til fastansatte og 4 pct. rente af kassernes hos Grønlands styrelse - som det dengang hed - indestående formue, forsvandt med ophævelsen af de tidligere love.

Det var kommissionens opfattelse, at disse indtægtskilder ikke var hensigtsmæssige under de fremtidige økonomiske forhold i Grønland. Endvidere fandt man, at en almindelig alle omfattende indkomstskat heller ikke ville være praktisk i Grønland, da det ville være næsten umuligt at gennemføre en blot nogenlunde ensartet ansættelse af indkomsterne. I stedet foreslog kommissionen, at der skulle

udskrives specielle forbrugsafgifter for Grønlands vedkommende, og at disse skulle tilfalde de offentlige grønlandske kasser. Dette forslag blev fulgt i loven om indførselsafgifter af 14. juli 1951, hvor der blev lagt afgifter på visse varer, såsom spiritus, tobak, sukker og chokolade. Afgifterne for Vestgrønland tilfalder med fradrag af et opkrævningshonorar til Den kgl. grønlandske Handel fuldt ud den grønlandske landskasse, og det er så godt som udelukkende ved hjælp af dem, at landskassen udøver sin virksomhed.

Størrelsen af de samlede afgifter er derfor i høj grad bestemmende for denne virksomhed og dermed også for kommunekassernes, idet de nye grønlandske kommunalbestyrelser får deres midler bevilget direkte af landskassen.

Da landsrådet under sin første samling i 1951 skulle tage stilling til, hvor store bevillinger der kunne gives til kommunerne, og hvor store opgaver, landsrådet selv kunne tage op, var det store spørgsmål da også: „Hvor meget indbringer forbrugsafgifterne?“ Indtil man havde et nogenlunde sikkert overblik herover, indtog landsrådet det standpunkt kun at tage de allermest påtrængende opgaver op; ja, stort set kan man sige, at der kun blev givet midler fri til de sociale foranstaltninger. Det varede imidlertid ikke længe, før man blev klar over, at forbrugsafgifterne ville indbringe betydeligt mere end de først anslåede 2 millioner kroner, og landsrådets forretningsudvalg traf da den beslutning, at kommunerne efter ansøgning kunne disponere over yderligere 60 pct. af de beløb, der var stillet til rådighed i de oprindelige budgetter til drifts- og anlægsudgifter, og nu begyndte kommunalbestyrelserne at røre på sig med ansøgninger til forskellige formål.

Det er altså kun 5 år siden, at den grønlandske landskasse gav sine første bevillinger, men det er næsten allerede historie nu, i den grad har virksomheden taget fart siden. En væsentlig post fra den tid fortjener dog særlig opmærksomhed og var medvirkende til, at landskassen måtte vise sig tilbageholdende på andre felter, nemlig bevillinger til husbygningslån. Tidligere var husbygningslån blevet udgivet af sysselkasserne, men låneudgivelsen i sommeren 1951 havde slugt den sidste øre i kasserne, og nogen ny låneinstitution var endnu ikke kommet til, så det var tvingende nødvendigt, at landskassen midlertidigt tog opgaven op, dersom det private husbyggeri ikke skulle gå i stå. I henhold til landsrådsbeslutning afsatte forretningsudvalget 1,5 millioner til formålet, hvilket betød et stort indhug i de forhåndenværende midler, men ingen var i tvivl om rigtigheden og nødvendigheden af denne disposition.

Det er allerede nævnt, at de grønlandske kommunalbestyrelser får deres midler bevilget af landskassen. Dette forhold er det nødvendigt at uddybe nærmere, idet det i virkeligheden er gennem kommunalbestyrelserne, at langt den overvejende del af beløbene kommer den grønlandske befolkning til gode, hvilket er meget

*Ældre grønlandere kan trygt se alderdommen i møde.
Der bygges stadig flere alderdomshjem, og der udbetales aldersrente, så man er sikker på,
at ingen gamle behøver at lide nød.*

Foto: Erik Thielst

naturligt; thi medens landsrådet er et mere ophøjet organ, der i almindelighed kun samles een gang om året, er kommunalbestyrelserne i konstant aktivitet og har desuden befolkningen på betydelig nærmere hold og er således langt bedre i stand til at træde til, når forholdene gør det nødvendigt.

Kommunalbestyrelserne udarbejder hvert år et forslag til den enkelte kommunes indtægter og udgifter for det næste regnskabsår, og på det årlige landsrådsmøde

tager landsrådet stilling til disse budgetforslag efter en nøje gennemgang af, hvad der ligger bag de enkelte poster og under hensyntagen til landskassens eget budget.

I den førømtalte lov om de offentlige grønlandske kasser hedder det: „Landskassens midler er undergivet landsrådets bestemmelse og anvendes til afholdelse af sådanne udgifter, som efter lov, kgl. anordning eller anden gyldig beslutning påhviler landskassen.“ For kommunekassernes vedkommende er der følgende bestemmelse: „Af kommunekassens midler må kun afholdes udgifter, som har hjemmel i det af landsrådet vedtagne budget.“

Denne sidste bestemmelse understreger med al tydelighed vigtigheden af, at landsrådet holder sig orienteret om, hvad der bevilges gennem de kommunale budgetter, der kommer til at sætte den økonomiske grænse for kommunalbestyrelsernes virkestrang.

I modsætning til de danske kommuner, der skaber balance i deres regnskaber ved hjælp af skatteudskrivningen, får de grønlandske kommuner altså fuld refusion af deres udgifter fra landskassen. Denne refusionsordning indebærer visse fordele, f. eks. er man helt ude over det problem, man i Danmark har med at afhjælpe det misforhold, der ofte er mellem den enkelte kommunes udgifter og dens skatteydernes økonomiske bæreevne. Selv om man har forskellige mere eller mindre udviklede refusionsordninger til i en vis grad at udjævne forskellighederne, er det ikke tilstrækkeligt, og resultatet er, at de store skatteydere flytter fra de „dyre“ kommuner til de „billigere“, når lejlighed gives, og derved uddybes forskellen igen.

Men til gengæld har man ikke i Grønland skatteudskrivningen til at lægge en dæmper på kommunalbestyrelsernes virkestrang. En analyse af de enkelte kommuners budgetforslag er derfor nødvendig for at sikre, at de mere foretagsomme kommunalbestyrelser ikke får for mange fordele på bekostning af de mere tilbageholdende, og navnlig må landsrådet have for øje, at enhver bevilling til et nyt formål kan blive efterfulgt af tilsvarende ønsker fra 15 andre kommuner, således at en fast bevillingspraksis er nødvendig at følge, og at en udvidelse af opgaverne først bør foretages efter en nøje overvejelse af konsekvenserne.

I et af de sidste numre af „Grønland“ gennemgik kæmner H. Knudsen, Upernavik, mere detaillert, hvad der skjulte sig bag tallene i et enkelt grønlandsk kommunalbudget, og jeg vil derfor mene, at en oversigtsmæssig gennemgang af samtlige kommuner under et her vil være mere hensigtsmæssig og give et mere afrundet og overskueligt billede af forholdene.

Af den størrelse og de beføjelser, de nye kommuner har fået, følger, at kommunalbestyrelserne må råde over et vist organisationsapparat, for at de trufne beslutninger kan føres ud i livet og ikke blot stå i forhandlingsprotokollen. Derfor er der ved statens mellemkomst stillet en kæmner eller en kæmnerassistent med

Det landsråd, som i 1951 tog stilling til, hvad landskassens midler skulle bruges til.

et større eller mindre personale til kommunalbestyrelsens rådighed. Kæmnerkontoret varetager også statens interesser, og man har etableret dette fælles kontorhold ud fra den betragtning, at det gælder om at holde administrationsudgifterne så lavt som muligt, for at så mange flere midler kan reserveres til andre formål. Til at begynde med, da man ingen erfaring havde for landskassens økonomiske bæreevne, stillede staten stort set kæmnerkontoret vederlagsfrit til rådighed for kommunalbestyrelserne, men nu refunderer disse staten deres andel af de samlede udgifter.

Herudover har kommunalbestyrelserne væsentlige administrationsudgifter i forbindelse med afholdelse af kommunalbestyrelsesmøder. Kommunalbestyrelserne består af valgte medlemmer fra de forskellige områder i kommunen, og når disse medlemmer skal samles, må de ikke alene have dækket deres befordringsudgifter, men også have rimelig dækning af de merudgifter, de har ved i flere dage at måtte opholde sig uden for hjemmet. Rejserne sker som oftest pr. motorbåd, og en

sådan motorbåd er dyr i drift; derfor bliver befodringsudgifterne en af de allerstørste poster på administrationskontoen, og den vågne kommunalbestyrelse, som forstår at tilrettelægge rejserne hensigtsmæssigt og at udnytte befodringsmulighederne, vil ofte kunne spare store beløb.

Administrationsudgifterne udgør ca. 8 pct. af de samlede kommunale udgifter.

Foranstående vil nærmest være at opfatte som en indledning til det egentlige emne, som vil blive uddybet i et følgende afsnit af artiklen.

TIL TIDSSKRIFTET „GRØNLAND“s FORFATTERE

En henvendelse fra *Det kgl. Bibliotek*

I sin egenskab af museum for den danske litteratur i videste forstand tillader Det kgl. Biblioteks danske afdeling, der jo er det danske nationalbibliotek, sig at rette henvendelse til alle, der får bøger og artikler trykt i udlandet, for at bede om deres hjælp.

Det kgl. Biblioteks danske afdeling modtager som bekendt sin væsentligste tilvækst ved lovbefalet pligt-afløring af de danske bogtrykkes produktion; men til den danske litteratur på nationalbiblioteket hører også arbejder af danskere, trykt i udlandet, hvadenten der er tale om originalpublikationer eller oversættelser fra danske udgaver. Sådanne arbejder har biblioteket kun krav på, hvis en dansk forlægger er med i udgivelsen, og biblioteket søger derfor ad forskellige veje at holde sig bedst muligt orienteret om, hvad der kommer af danske bøger udenfor grænserne. Et særligt problem frembyder arbejder af danske offentliggjort i udenlandske tidsskrifter. Tidsskriftartikler spiller jo i vor tid en stadig større rolle, men det er meget vanskeligt for et bibliotek at skaffe sig overblik over hele produktionen. Bibliotekets særtryksamling er derfor langt mere ufuldstændig end samlingen af udenlandske danica i bogform.

For at kunne opbygge en så fuldstændig samling som muligt af den danske litteratur i videste forstand tillader biblioteket sig derfor at bede Dem om hjælp. Når talen er om bøger, beder man om at få meddelt, at de er kommet, og hvor de er kommet, medmindre det er belejligt for forfatteren direkte at give eller sælge et eksemplar til biblioteket. For artiklers vedkommende vil biblioteket med tak modtage et særtryk eller enkelthæfte af de tidsskrifter, samleværker etc., hvortil landsmænd har ydet bidrag.

Henvendelsen gælder alle emner og faggrupper, både skønlitteratur, skole- og lærebøger og videnskabelige arbejder. I det omfang, forfatterne ligger inde med undværlige eksemplarer af ældre arbejder, vil man også være taknemmelig for at få meddelelse herom for at kunne undersøge, om biblioteket i forvejen har eksemplarer af disse i bog- eller særtryksamlingen; denne henvendelse gælder ikke mindst ikke-humanistiske forskere, hvis arbejder offentliggjort i udenlandske tidsskrifter danske afdelings særtryksamling kun i ringe omfang kan siges at dække.

Henvendelse i denne sag bedes rettet til: Det kgl. Bibliotek, danske afd., Christians Brygge 8, Kbhvn. K.